

B

TULY SALUMU

M

ROMAN

I

S

B&L

F

Te ressembler est devenu ma raison d'être.

Baloji Tshiani

Voor August

DEEL I

1

Die zomer sneeuwde het in de keuken. Vlammen sloegen uit de koekenpan waarin vader diep in de nacht *cornedbeef* bakte als hij terugkeerde van zijn braspartijen. De pan was zo versleten dat de antikleeflaag afschilferde en we stukjes zwart uit onze omelet moesten vissen. Ik gruwelde ervan, maar het geld voor nieuw keukengerei ontbrak.

‘We moeten sparen voor je tantes en nonkels in Congo,’ zei moeder schouderophalend.

Ik was die morgen wakker geworden van de rooklucht in mijn slaapkamer. Naast mij lag Bodi met zijn duim in zijn mond. Zijn ochtendadem streek mijn wang. Mijn broer had de laatste tijd moeite om in slaap te vallen. Hij lag urenlang te staren naar het portret van Kokó dat in een houten kader aan de muur hing. Als vader ons instopte, nam hij het portret weleens van de muur en vertelde hij dat Kokó voor zijn dood minister was geweest in Congo. Ook al lag hij al vele jaren begraven op een kerkhof in Kinshasa, toch waren we doodsbang voor de zwarte man die ons vanachter het glas streng toekeek. De gestolen chocoladesigaretjes, de nachtelijke Tiny-boekjes die we in het schijnsel van de maan lezen – Kokó had het allemaal gezien. Als een donkere, mannelijke Mona Lisa leek hij ons van alle kanten te begluren. In zijn ogen blonken trots en vastberadenheid, of iets ertussenin.

‘De geest van Kokó gaat je pakken,’ kirkte ik elke avond voor het slapengaan, in mijn flanelen pyjama en met mijn mond vol roze kindertandpasta. Dan lag Bodi rillend van het angstzweet in bed, hopen dat het keurig geschoren kroeshaar van Kokó niet boven de lakens kwam wippen.

Ik was uit bed gesprongen om te kijken of er toch geen spoken in onze kamer waren binnengeslopen. Maar het

bedeinde was leeg, op onze voeten die boven de lakens staken na. Ik had in mijn ogen gewreven en ontgoocheld in de spiegel gekeken: mijn krullen waren weer niet gegroeid. Ik had de posters van Bart Kaëll en Whitney Houston aan mijn kant van het bed een kusje gegeven en was met mijn knuffelbeer nieuwsgierig de gang op gerend in de heerlijke wetenschap dat het zondag was en ik dus boterkoeken kreeg en de hele dag kon spelen.

In de hal lag vader laveloos te snurken in de ochtendzon. Braaksel plakte aan zijn overall, trok als het slijmspoor van een slak over de vloer. Ik stapte in een boog rond zijn slappe lichaam naar de woonkamer. Rook hing als een nevel in de ruimte en drong mijn neusgaten binnen. Voorzichtig schuifelde ik verder naar de keuken. Uit de koekenpan knetterde het vuur tegen de dampkap. Roet besmeurde de witte keukendeurtjes die versierd waren met mijn mooiste tekeningen. Portretten van mijzelf, Bodi, mijn ouders en Tatá. Het papier krulde door de hitte, de hoeken blakerden zwart. Met trillende stem schreeuwde ik om hulp. Rook prikte in mijn ogen en in mijn neus. Ik weet niet hoelang ik daar heb gestaan, of het seconden of minuten waren, maar plots liep er iets warm langs mijn been. Een donkergeel plasje vormde zich op de vloer. Moeder kwam haastig uit de gang gelopen. Haar wangen waren rood en gezwollen. Ze droeg haar roze ochtendjurk waar ik gewoonlijk onder kroop om haar oksels te kietelen tot ze buikpijn kreeg van het lachen. Maar nog voor ik naar haar toe kon lopen, stuurde ze me met trillende stem terug naar mijn kamer, en ik wilde wel gehoorzamen maar het lukte me niet, want mijn voeten waren met de vloer vergroeid.

Moeder plensde met een vuil bierglas water in de pan. De vlammen bleven oplaaien en haar lange mahoniehout gekleurde haar vatte vuur. In een mum van tijd verschrompelden de punten van haar lokken tot witte schilfers die dwarrelden in de ochtendzon. Ik stond dwaas met mijn

handen in de lucht terwijl ze de steel van de pan in een handdoek wikkelde en op het balkon smeed. Lang heb ik gedacht dat sneeuw een teken was dat God in de hemel een vuurtje stookte.

Tatá kwam aangelopen met een kleurrijke doek rond haar hoofd, zag de ravage die haar zoon had aangericht en zeeg neer op haar knieën. Jammerend omklemde ze de paternoster die rond haar nek bungelde en begon te bidden. Ik glipte naar buiten, op het balkon, en keek naar de verwoeste pan. De verkoolde resten van het rundvlees smeulden na en sisten in de motregen. Negen verdiepingen lager werd de zondagse stilte verbroken door de ronkende bestelbus van de bakker. Een oude vrouw in een zandkleurige lange jas slofte met haar boodschappentrolley voorbij. Ze droeg een plastic regenkapje boven haar permanent. Een man stoeide met zijn hond op een uitgestrekt grasveld, tussen rozenstruiken die in cirkelvormige perkjes waren geplant. Een streep groen in een zee van beton. Ons flatje maakte deel uit van een gebouwencomplex van vier identieke woontorens. Wij noemden ze simpelweg de blokken.

Ik ging terug naar binnen en kroop op de schoot van Tatá. Mijn natte broek plakte aan haar dijen. Ze slaakte een gil, trok mijn pyjama uit en nam me mee naar de badkamer. Met vochtige voetjes schuifelde ik langzaam achter haar aan. Het schaamrood stond me op de wangen. Ik was zeven, te oud om nog in mijn broek te plassen. In de gang stapten we behoedzaam rond het reutelende lichaam van vader. Ik keek naar zijn wegdraaiende ogen, zijn schuimende mond. Voorzichtig legde ik mijn knuffelbeer in zijn handen, terwijl ik me afvroeg wie die ochtend om boterkoeken zou gaan.

*

Zes maanden eerder was ik op een ijskoude avond vlak na de kerstvakantie met Bodi en moeder rillend thuisgekomen

van school. Ondanks mijn protest hadden we de lift naar onze verdieping genomen. De cabine was klein en kon driehonderd kilo dragen. Moeder zei dat ik me geen zorgen moest maken, dat we met ons drieën samen nog niet de helft wogen, en toch werd ik doodnervus zodra de pijnboomgroene liftdeur dichtviel en we begonnen te stijgen. Opa had me op kerstavond de horrorfilm *De Lift* laten zien, over een moorddadige liftkooi in een flatgebouw dat verdacht goed leek op het onze. Ik klemde me vast aan moeders been, bang om bloeddruppels over de spiegel te zien druipen, of om te pletter te storten in de liftschacht. Tot mijn verbijstering bleef de lift halverwege twee verdiepingen haperen. Gewapend beton doemde op achter het verticale raampje in de deur. Toen moeder met haar vuist op het metaal bonkte, schoot hij aarzelend weer in gang.

Eenmaal veilig in onze flat verwachtte ik zoals altijd een rumba van Papa Wemba te horen, vermengd met vaders kleurrijke tenorstem en de keukengeluiden van Tatá. Maar toen ik het appartement binnenliep, was er alleen maar stilte. Op het aanrecht in de keuken lag een snijplank met rauwe kippenbillen en ajuinsnippers. Hun scherpe geur kroop in mijn neus en deed me denken aan ziek zijn, aan koortsrillingen en opgehoopt snot dat moeder bestreed met uienpartjes op mijn nachtkastje en vette zalf van Vicks op mijn borst. Op tafel stond een halfleeg bierflesje en een schaal opengebroke pindaschillen. Het leek alsof Tatá en vader halsoverkop vertrokken waren.

De stilte vervulde me met angst. Ik had nooit iets anders gekend dan dat vader en Tatá altijd thuis waren en dat het appartement gonsde van hun levendige Swahili-klanken. Ze gingen zelden naar buiten. Moeder bracht ons naar school, deed boodschappen, ging uit werken. Voor mij was hun kluizenaarschap normaal, ik dacht dat het er in alle huishoudens zo aan toeging. Soms zag ik vader vanachter het gordijn

spichtig door het raam naar buiten turen. Maar meestal zat hij aan onze ronde eettafel te schrijven en te roken.

Dan zei moeder: ‘Doe dat nu niet binnen, Yuma, dat is slecht voor de kinderen.’

En riep hij geïrriteerd terug: ‘Tais-toi, Kristel. J’arrêterai dès que j’aurai des papiers.’

Tijdens het spelen met mijn barbiepoppen luisterde ik graag naar het getik van vaders typemachine, een oude Remington die moeder van haar werk had meegebracht. Dan kroop ik onder tafel en liet mijn poppen zijn knieën beklimmen. Soms keek ik over zijn schouder mee, naar hoe hij tussen de getypte regels aantekeningen maakte in balpen. Met het verstrijken van de tijd zag ik de sierlijke letters van de eerste bladzijden geleidelijk aan grilliger worden, met inktvlekken en krassen alsof iemand hem op de hielen zat. Ik kon de woorden nauwelijks lezen, zo haastig waren ze neergekrabbeld. Ik had ze toch niet begrepen. De Franse taal was mij op een paar woorden en zinnen na vreemd.

Die avond stond vaders typemachine er treurig bij. Er stak nog een pagina in, hij was midden in een zin gestopt met typen. Alsof hij en Tatá door een wormgat naar een ander universum waren gesprongen, net zoals ik in de televisieserie *Power Rangers* had gezien.

‘Ga maar wat tv-kijken,’ zei moeder met een lichte trilling in haar stem. ‘*Samson en Gert* begint zo meteen. Tegen het einde van de aflevering staat jullie papa hier zeker en vast terug.’

Toen de aftiteling ging lopen en hij nog steeds niet was opgedaagd, trok ze zich terug in de keuken.

‘Ik bak alvast de kip,’ zei ze meer tegen zichzelf dan tegen ons. ‘Dan staat het eten klaar als ze terugkomen.’

Een uur later moesten we de grote schotel met z’n drieën naar binnen werken. Ik at met lange tanden, mijn ogen bleven steken op de twee lege stoelen voor me. Ik dacht aan vader en aan het dankgebed dat hij voor elke maaltijd